

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО

Електронне наукове фахове видання
Випуск 8

Мукачево
2017

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Стегней Маріанна Іванівна, доктор економічних наук, доцент, декан факультету економіки управління та інженерії Мукачівського державного університету.

Заступник головного редактора:

Іртищева Інна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Відповідальний секретар:

Лінтур Інна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Мукачівського державного університету.

Члени редакційної колегії:

Щербан Тетяна Дмитрівна, доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, ректор Мукачівського державного університету.

Гоблик Володимир Васильович, доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, заслужений економіст України, перший проректор Мукачівського державного університету.

Реслер Марина Василівна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування Мукачівського державного університету.

Нестерова Світлана Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Мукачівського державного університету.

Agata Malak-Rawlikowska, dr inż, Wydział Nauk Ekonomicznych Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego (м. Варшава, Польща).

Клеменс Будзовський, Ph.D., професор економіки, канцлер Краковської академії імені Анджеля Фрича Моджевського (м. Краків, Польща).

Стройко Тетяна Володимирівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки та менеджменту освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

Лагодієнко Володимир Вікторович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі Одеської національної академії харчових технологій.

Шапошников Костянтин Сергійович, доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки та менеджменту Херсонського державного університету.

Язлюк Борис Олегович, доктор економічних наук, доцент, декан факультету аграрної економіки і менеджменту Тернопільського національного економічного університету.

Дейнеко Людмила Вікторівна, доктор економічних наук, професор, завідувач відділу промислової політики Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України.

Левковська Людмила Володимирівна, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу економічних проблем водокористування Інституту економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України.

Мінакова Світлана Михайлівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри системного аналізу та логістики Одеського національного морського університету.

Войт Сергій Миколайович, доктор економічних наук, генеральний директор «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод імені О.М. Макарова».

Паук Маріанна Іванівна, кандидат економічних наук, головний економіст бюджетного відділу фінансового управління Мукачівської РДА.

Vladimir Gozora, Dr.h.c. prof. trx.h.c. prof. Ing., PhD – директор інституту економіки та управління Вищої школи економіки та менеджменту в державному управлінні у Братиславі (м. Братислава, Словаччина).

Видання входить до «Переліку електронних фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі Наказу МОН України від 9 березня 2016 року № 241

**Рекомендовано до поширення в мережі інтернет Вченою радою
Мукачівського державного університету
(Протокол № 15 від 23.02.2017 р.)**

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus (ICV 2015: 35.93)

Сайт видання: www.economyandsociety.in.ua

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Аграмакова Н.В. Теоретичні засади формування соціально-трудової сфери підприємства	510
Гірман А.П. Соціальна відповідальність в системі регулювання соціально-трудових відносин.	518
Головко О.М., Чорій М.В. Складові сучасних підходів до охорони праці, техніки безпеки, естетики й ергономіки устаткування в закладах ресторанного господарства	524
Дериховська В.І. Аналіз проблеми молодіжного безробіття.	532
Лисак В.Ю. Проблеми зайнятості населення регіону	537
Литвин О.Ю. Проект закону України «Про орендне житло»: пропозиції та поправки.	543
Лугова В.М. Науковий потенціал ВНЗ України та результативність його використання.	547

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Антоненко В.М., Катранжи Л.Л. Сутність та перспективи впровадження портфельного (матричного) стратегічного планування діяльності комерційних банків України.	556
Гернего Ю.О. Ендавмент фінансування освітньої складової інноваційної економіки в Україні.	563
Grischuk N.V. Role of the state financial control in the provision of financial security of the state.	568
Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Черноус Т.М. Управління оборотними активами підприємства.	572
Дропа Я.Б. Проблеми та особливості формування кредитних ресурсів держави в умовах глобалізації.	579
Дуб А.Р. Зворотна іпотека – фінансовий інструмент для осіб пенсійного віку: перспективи запровадження в Україні*.	587
Заболотна Н.Г. Структурні диспропорції в зовнішній торгівлі України та шляхи їх подолання.	594
Коваленко В.В., Терзі А.Д. Стрес-тестування в системі управління прибутком банків.	599
Марчук Т.С. Попередній аналіз кредитної заявки на відповідність кредитній політиці комерційного банку.	606
Мацедонська Н.В., Клівіденко Л.М. Децентралізація в Україні та основні шляхи її впровадження в сучасних умовах.	613
Метлушко О.В. Специфіка корпоративного управління в банках.	619
Найденко О.Є. Проблеми екологічного оподаткування та шляхи їх вирішення.	627
Овчинніков А.В. Місьцеве оподаткування в Україні: еволюція та перспективи його розвитку.	634
Ostapenko V.M. Defining financial potential.	640
Остапенко В.М., Купчіна О.В. Типологізація банків України за рівнем ризикованості кредитної діяльності.	645
Пітюлич М.М. Бюджетна політика стимулювання розвитку гірських територій в умовах децентралізації.	652

УДК 378.12

Науковий потенціал ВНЗ України та результативність його використання

Лугова В.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри соціології та психології управління
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

Статтю присвячено дослідженню наукового потенціалу вищих навчальних закладів України та результативності його використання. Обґрунтовано показники, які свідчать про стан наукового потенціалу ВНЗ та результативність його використання, здійснено їх оцінку. Розглянуто особливості державної підтримки науки у ВНЗ. Визначено ключові проблеми щодо результативності використання наукового потенціалу ВНЗ.

Ключові слова: науковий потенціал ВНЗ, результативність використання наукового потенціалу ВНЗ, якісний склад науково-педагогічних працівників, публікаційна активність, фінансування науки.

Луговая В.Н. НАУЧНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ВУЗОВ УКРАИНЫ И РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

Статья посвящена исследованию научного потенциала высших учебных заведений Украины и результативности его использования. Обоснованы показатели, характеризующие состояние научного потенциала вузов и результативность его использования, осуществлена их оценка. Рассмотрены особенности государственной поддержки науки в вузах. Определены ключевые проблемы результативности использования научного потенциала вузов.

Ключевые слова: научный потенциал вуза, результативность использования научного потенциала вузов, качественный состав научно-педагогических работников, публикационная активность, финансирование науки.

Luhova V.M. THE SCIENTIFIC POTENTIAL OF UNIVERSITIES IN UKRAINE AND EFFECTIVENESS OF ITS USE

The article investigates the scientific potential higher educational institutions of Ukraine and the effectiveness of its use. Indicators characterizing the state scientific potential of universities and the effectiveness of its use are substantiated, carried out their evaluation. Peculiarities of state support for research in universities are considered. Key performance problems of using the scientific potential of of universities are determined.

Keywords: scientific potential of the university, the impact of the use of the scientific potential of universities, the qualitative composition of the scientific and pedagogical staff, publication activity, financing of science.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Одним із важливих складників успішної діяльності ВНЗ України є їх науково-дослідна робота. Саме вона визначає обличчя сучасного вищого навчального закладу як потужного центру наукових шкіл та традицій, які покликані забезпечувати інноваційний розвиток суспільства. Крім того, саме науковий потенціал може бути найбільш ефективним ресурсом України під час виходу на міжнародну арену. Однак, як свідчать статистичні дані [1; 2], нині стан університетської науки в Україні не відповідає суспільним потребам: незважаючи на значну кількість ВНЗ, сумарна результативність їх наукової діяльності є низькою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження розвитку та функціонування науки завжди привертало увагу багатьох учених. Серед останніх досліджень слід відзначити роботу Н. Ясницької, в якій визначено

особливості та проблеми здійснення наукових досліджень у ВНЗ України [3]; І. Татомир, у дослідженні якої проаналізовано сучасні тенденції розвитку науково-дослідної діяльності у ВНЗ, які стають осередком виробництва не лише знань, а й інноваційних технологій [4]; А. Мазаракі, Н. Притульської та С. Мельниченко, які розглядають питання інтеграції вітчизняної науки в європейський і світовий дослідницький та освітянський простір через внесення та підтримку присутності у наукометричних міжнародних базах даних Scopus, Web of Science, Webometrics та ін. підіймаються у роботі [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових доробок і публікацій, присвячених дослідженню наукової діяльності ВНЗ, існують окремі питання управління науковими дослідженнями, які розкрито не

повною мірою. Розроблення теоретичних і практичних аспектів результативності використання наукового потенціалу залишаються актуальними і вимагають проведення кількісних і якісних досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження стану наукового потенціалу ВНЗ, результативності його використання та визначення критичних проблем у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим показником, який свідчить про стан наукового потенціалу ВНЗ, є якісний склад НПП, а саме частка працівників, які мають науковий ступінь, у загальній кількості штатних працівників; частка працівників науково-дослідної частини, інституту, сектору, відділу ВНЗ/НУ у загальній кількості штатних працівників; кількість дисертацій, які захищено у ВНЗ, щодо кількості штатних працівників. Показником, який свідчить про результативність використання наукового потенціалу, є передусім публікаційна активність НПП. В останні роки значно зросла актуальність міжнародного визнання наукового потенціалу, що призвело до посилення значимості показників публікаційної активності НПП у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних (Scopus, Web of science, для соціогуманітарних Copernicus). Таким чином, результативність використання наукового потенціалу оцінюватимемо за показниками: кількість монографій та публікацій (статей) на одного штатного працівника, кількість публікацій у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, та кількість цитувань у виданнях, що входять до наукометричних баз даних.

Важливим чинником реалізації наукового потенціалу є державна підтримка науки у ВНЗ. Для забезпечення повноти дослідження в роботі буде проаналізовано значення показників фінансування фундаментальних та прикладних досліджень ВНЗ із загального фонду (розмір фінансування із загального фонду, що припадає на одного штатного працівника).

Для дослідження наукового потенціалу та результативності його використання було проаналізовано показники діяльності 39 ВНЗ України, які було згруповано за чисельністю науково-педагогічних працівників. До групи з чисельністю до 200 НПП ВНЗ увійшли: 1 – Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту; 2 – Державний економіко-технологічний університет транспорту; 3 – Львівський інститут економіки і туризму;

4 – Херсонська державна морська академія; 5 – Одеська державна академія технічного регулювання та якості; 6 – Буковинський державний фінансово-економічний університет; 7 – Національний університет «Острозька академія»; 8 – Харківська державна академія дизайну і мистецтв; 9 – Закарпатський художній інститут.

До групи із чисельністю 400–800 НПП ВНЗ увійшли: 1 – Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова; 2 – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця; 3 – Харківський національний автомобільно-дорожній університет; 4 – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; 5 – Харківський національний університет радіоелектроніки; 6 – Національна металургійна академія; 7 – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу; 8 – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; 9 – Одеська національна академія харчових технологій; 10 – Рівненський державний гуманітарний університет; 11 – ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»; 12 – ДВНЗ «Запорізький національний університет»; 13 – Київський національний торговельно-економічний університет; 14 – Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка; 15 – Хмельницький національний університет.

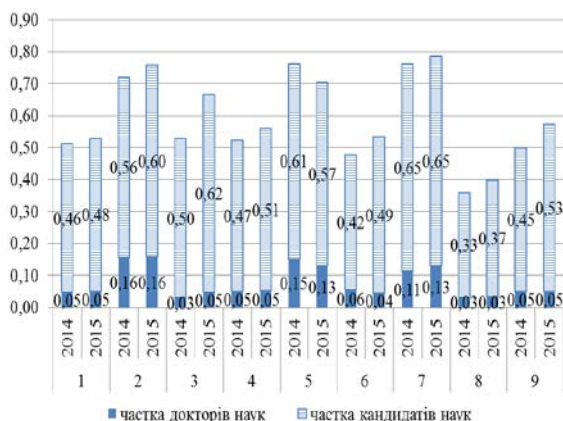
До групи із чисельністю понад 1 000 НПП ВНЗ увійшли: 1 – Львівський національний університет імені Івана Франка; 2 – Одеський національний політехнічний університет; 3 – Національний університет «Львівська політехніка»; 4 – Ужгородський національний університет; 5 – Національний авіаційний університет; 6 – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова; 7 – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; 8 – Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара; 9 – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна; 10 – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; 11 – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова; 12 – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»; 13 – Криворізький національний університет; 14 – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича; 15 – Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Як показав аналіз, у середньому в українських ВНЗ працює понад 65% працівників з ученим ступенем (за даними МОН). На рис. 1 представлено результати аналізу якісного складу НПП українських ВНЗ. Лідирують за цим показником ВНЗ із чисельністю НПП до 200 осіб.

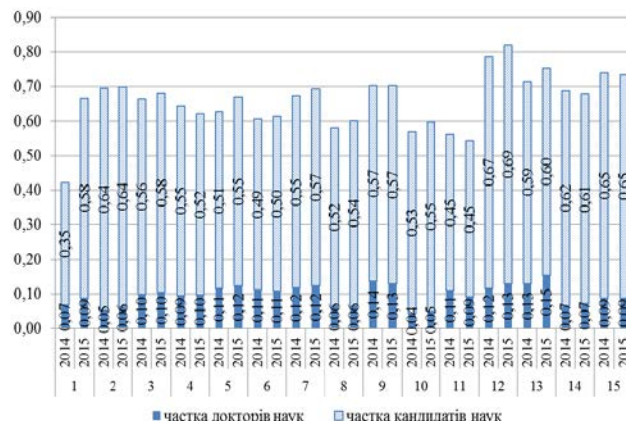
Серед них – Національний університет «Острозька академія» (у 2015 р. частка працівників, які мають науковий ступінь, становила 78%); серед ВНЗ із чисельністю НПП 400–800 осіб – ДВНЗ «Запорізький національний університет» (у 2015 р. частка працівників, які мають науковий ступінь, становила 82%); серед ВНЗ із чисельністю НПП понад 1 000 осіб – Хмельницький національний університет (у 2015 р. частка працівників, які мають науковий ступінь, становила 79%). При цьому в середньому частка докторів наук у загальній кількості штатних працівників ВНЗ із чисельністю до 200 НПП становить 7,5%; частка кандидатів наук – 49,3%; частка докторів наук у ВНЗ із чисельністю 400–800 НПП – 9,6%; кандидатів наук – 55,9%; частка докторів наук у ВНЗ із чисельністю понад 1 000 НПП –

12,2%; кандидатів наук – 55,2%. Таким чином, незважаючи на масштаб навчальних закладів, науковий потенціал ВНЗ України є досить високим. Хоча цілком закономірно, що частка працівників зі ступенем у структурі НПП великих ВНЗ є більшою, ніж у середніх та малих.

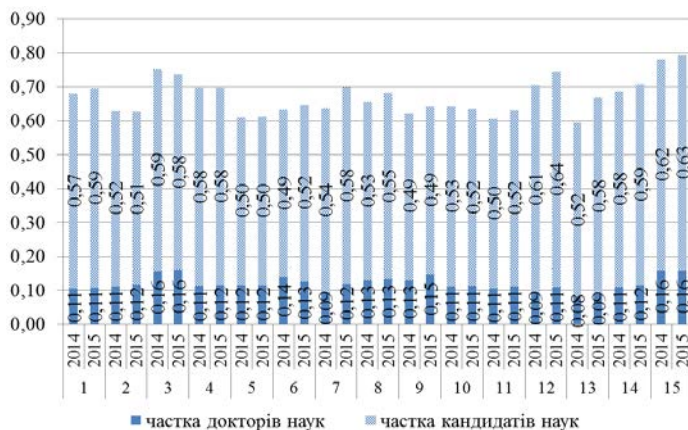
Важливу роль у забезпеченні наукової діяльності відіграють наукові підрозділи ВНЗ: науково-дослідні частини (далі – НДЧ), інститути, сектори, відділи ВНЗ/НУ тощо. Працівники НДЧ проводять наукову, методичну та організаційну роботу з виконання фундаментальних та прикладних досліджень, забезпечують координацію й організацію наукової і науково-технічної діяльності кафедр і структурних наукових підрозділів ВНЗ, здійснюють поточне і перспективне планування та контроль над виконанням наукової діяльності ВНЗ. Як показав аналіз (рис. 2), наявність розвинутого наукового підрозділу не залежить від розміру ВНЗ. У середньому частка працівників НДЧ становить: у ВНЗ із чисельністю НПП до 200 осіб – 24,2%, у ВНЗ із чисельністю НПП 400–800 осіб – 26,7%, у ВНЗ із чисельністю НПП понад 1 000 осіб – 29,5%.

а) із чисельністю до 200 НПП

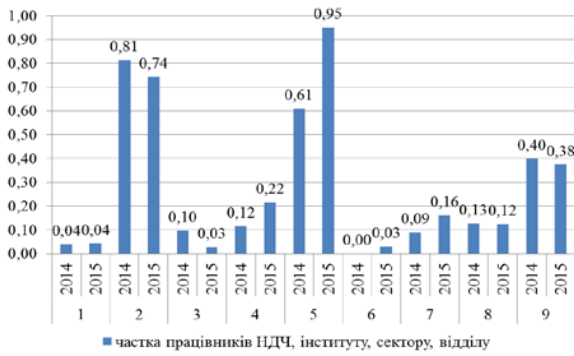

б) із чисельністю 400–800 НПП

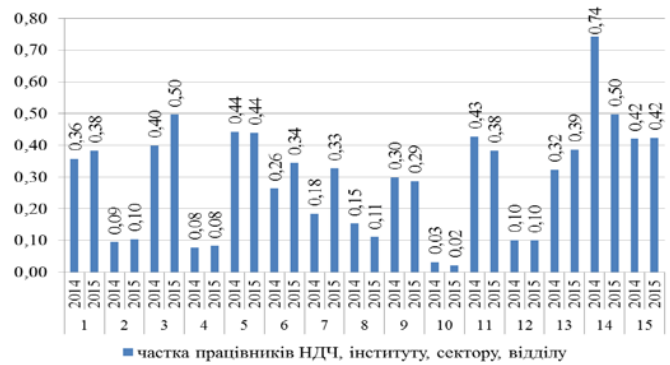

в) із чисельністю понад 1 000 НПП

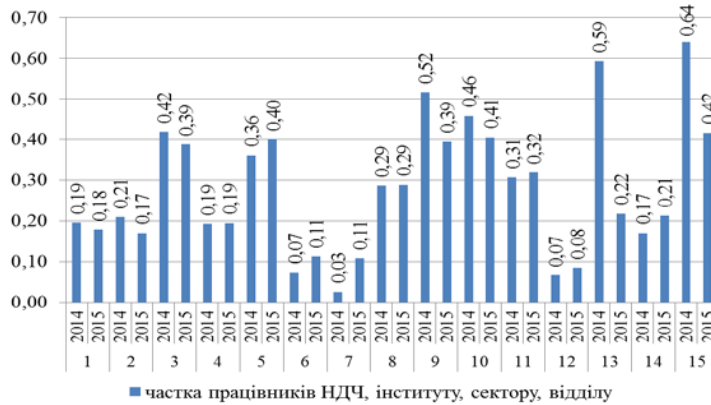
Рис. 1. Частка працівників з ученим ступенем у загальній кількості штатних працівників ВНЗ

а) із чисельністю до 200 НПП

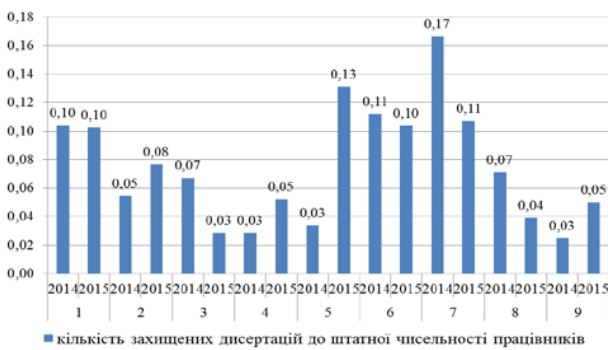

б) із чисельністю 400–800 НПП

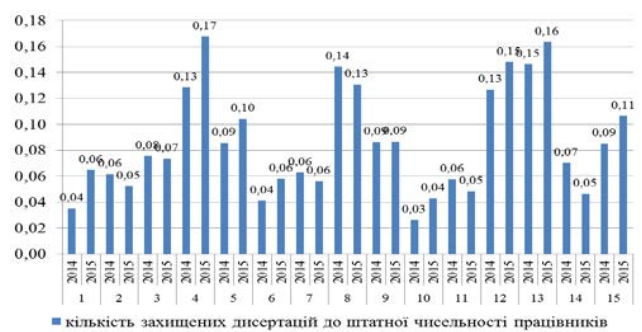

в) із чисельністю понад 1 000 НПП

Рис. 2. Частка працівників НДЧ (сектору, відділу тощо) у загальній кількості штатних працівників ВНЗ

а) із чисельністю до 200 НПП

б) із чисельністю 400–800 НПП

в) із чисельністю понад 1 000 НПП

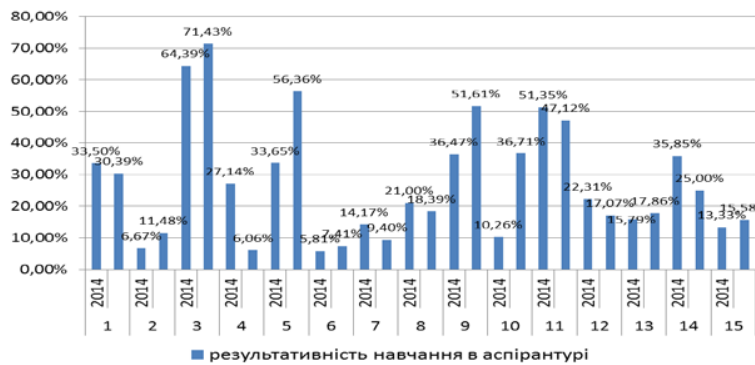
Рис. 3. Кількість захищених дисертацій (на одного штатного працівника) у ВНЗ

а) із чисельністю до 200 НПП

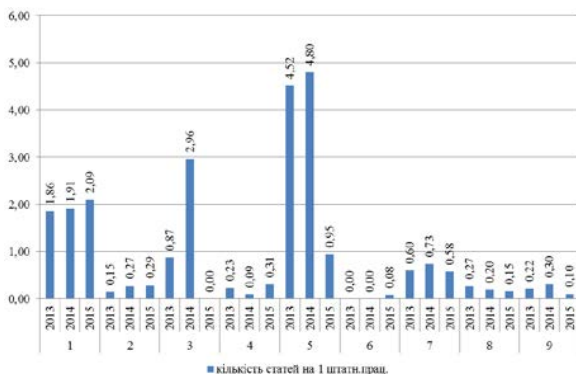

б) із чисельністю 400–800 НПП

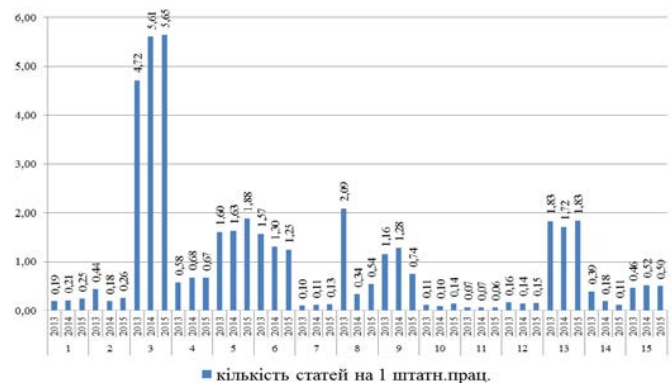

в) із чисельністю понад 1 000 НПП

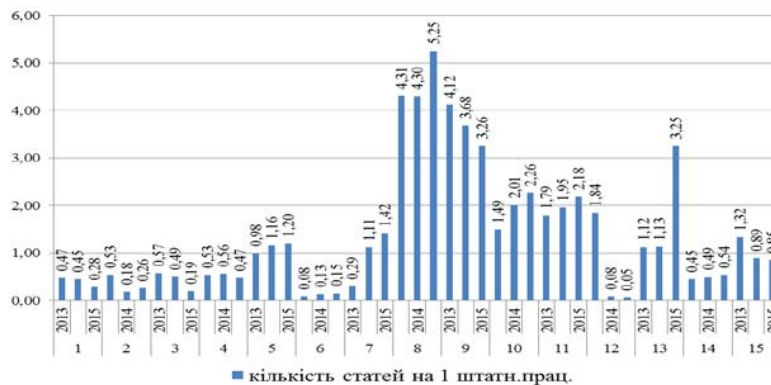
Рис. 4. Результативність навчання в аспирантурі ВНЗ

а) із чисельністю до 200 НПП

б) із чисельністю 400–800 НПП

в) із чисельністю понад 1 000 НПП

Рис. 5. Публікаційна активність НПП ВНЗ

Серед малих і великих ВНЗ є такі, де частка працівників НДЧ не сягає навіть 10% (наприклад, Львівський інститут економіки і туризму (у 2015 р. кількість НПП – 121, частка працівників НДЧ – 3%), Рівненський державний гуманітарний університет (НПП – 728, частка працівників НДЧ – 2%), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (НПП – 1127, частка працівників НДЧ – 8%). Водночас у кожній групі є ВНЗ, де частка працівників НДЧ становить 40% і більше (наприклад, Одеська державна академія технічного регулювання та якості (у 2015 р. кількість НПП – 86 осіб, частка працівників НДЧ – 95%), Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (НПП – 658 осіб, частка працівників НДЧ – 50%), Національний авіаційний університет (НПП – 1707 осіб, частка працівників НДЧ – 40%).

Важливим складником наукового пошуку працівників ВНЗ є виконання дисертаційних досліджень. Підготовка і захист дисертації – це потужний складник інноваційного процесу, спрямований на забезпечення галузей науки України новими продуктивними ідеями і рекомендаціями прикладного характеру. У середньому кількість захищених дисертацій на одного штатного працівника не залежить від розміру ВНЗ та становить близько 0,8–0,9 (рис. 3).

Серед явних лідерів педагогічні університети: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (0,13) та Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (0,22).

Одним з основних показників, за яким аналізується ефективність аспірантури, є відношення кількості випускників аспірантури, які вчасно захистили або подали у спеціалізовані вчені ради свої кандидатські дисертації, до загальної кількості цих випускників. Проведений аналіз (рис. 4) показав, що загалом по ВНЗ існують значні проблеми із захистом: у ВНЗ із чисельністю НПП до 200 осіб у 2015 р. закінчили аспірантуру із захистом дисертації лише 19,7% пошукувачів; у ВНЗ із чисельністю НПП 400–800 осіб – 39,2%; у ВНЗ із чисельністю НПП понад 1 000 осіб – 28,5%.

Стовідсоткову ефективність навчання наукових кадрів у 2015 р. забезпечували лише два ВНЗ: Закарпатський художній інститут (два аспіранти закінчили навчання із захистом дисертації) та Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (22 аспіранти закінчили навчання із захистом дисертації). Тобто проблема захисту дисертацій у визначені терміни стоїть дуже гостро.

Одним з основних показників ефективності наукових досягнень є наукові публікації.

Слід зазначити, що публікаційна активність НПП ВНЗ є низькою (рис. 5).

Найгірша ситуація у ВНЗ із чисельністю НПП до 200 осіб: у 2015 р. кількість публікацій на одного працівника не становила навіть однієї роботи (у середньому 0,91 праця), винятком є Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту (2,09 праці на одного штатного працівника). У 2015 р. у ВНЗ із чисельністю НПП 400–800 осіб у середньому було опубліковано 0,97 статті, лише в окремих закладах було опубліковано більше однієї статті на одного штатного працівника. Це Харківський національний автомобільно-дорожній університет (5,65 статей), Харківський національний університет радіоелектроніки (1,88), Київський національний торговельно-економічний університет (1,83), Національна металургійна академія (1,25).

Найактивніше публікуються працівники ВНЗ із чисельністю понад 1 000 НПП – у середньому 1,34 роботи на одного штатного працівника. Серед них лідирують: Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (5,25 статей), Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (3,26), Криворізький національний університет (3,25), Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (2,26).

Незважаючи на зростання вимог до наукової діяльності працівників, особливо під час підготовки дисертацій (вимога до докторських дисертацій – загалом не менше 20 фахових публікацій, до кандидатських – не менше 5 фахових публікацій), публікаційна активність НПП є низькою. Така ситуація вимагає якнайшвидшого вирішення, адже сьогодні саме множина публікацій становить основу формування нових знань щодо розширення можливостей результатів досліджень та створення нової цінності у світовій економіці [6].

Крім того, актуальним завданням є створення умов щодо публікацій результатів наукових досліджень ученими України в зарубіжних журналах або у вітчизняних виданнях, які включені в міжнародні наукометричні бази. Як зазначають С. Бушуєв, А. Білощицький, В. Гогунський, доступ до множини публікацій світової спільноти науковців відкриває нові можливості щодо аналізу наукового рівня досліджень, які відображені у публікаціях. Саме цитування цих публікацій колегами є оцінкою якості і значущості для науки і практики отриманих результатів [6].

Таблиця 1

Публікаційна активність ВНЗ у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних

ВНЗ	Кількість публікацій у МБД на 1 штатн. прац.		Кількість цитувань у виданнях МБД на 1 штатн. прац.	
	2014	2015	2014	2015
ВНЗ із чисельністю до 200 НПП				
Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	0,42	0,61	0,00	0,00
Державний економіко-технологічний університет транспорту	0,12	0,12	0,02	0,05
Львівський інститут економіки і туризму	0,01	0,00	0,00	0,00
Херсонська державна морська академія	0,04	0,00	0,04	0,02
Одеська державна академія технічного регулювання та якості	1,02	0,34	6,15	0,54
Буковинський державний фінансово-економічний університет	0,00	0,02	0,00	0,01
Національний університет «Острозька академія»	0,01	0,04	0,02	0,02
Харківська державна академія дизайну і мистецтв	0,00	0,08	0,00	0,29
Закарпатський художній інститут	0,00	0,00	0,00	0,00
ВНЗ із чисельністю НПП 400–800 осіб				
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова	0,01	0,03	0,08	0,13
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	0,07	0,08	0,14	0,14
Харківський національний автомобільно-дорожній університет	0,72	0,23	0,38	0,11
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	0,17	0,09	0,02	1,62
Харківський національний університет радіоелектроніки	0,12	0,12	0,13	0,10
Національна металургійна академія	0,12	0,11	0,18	0,14
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	0,04	0,02	0,14	0,06
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	0,01	0,04	0,03	0,02
Одеська національна академія харчових технологій	0,09	0,04	0,05	1,81
Рівненський державний гуманітарний університет	0,02	0,00	0,12	0,06
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»	0,02	0,02	0,58	0,13
ДВНЗ «Запорізький національний університет»	0,00	0,03	0,04	0,04
Київський національний торговельно-економічний університет	0,51	0,42	0,22	0,17
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка	0,06	0,03	0,21	0,03
Хмельницький національний університет	0,03	0,19	0,28	0,37
ВНЗ із чисельністю НПП понад 1 000 осіб				
Львівський національний університет імені Івана Франка	0,11	0,11	11,04	11,62
Одеський національний політехнічний університет	0,07	0,02	0,41	0,21
Національний університет «Львівська політехніка»	0,11	0,05	2,76	0,18
Ужгородський національний університет	0,05	0,05	4,30	4,89
Національний авіаційний університет	0,11	0,09	0,05	0,85
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	0,03	0,04	0,16	0,36

Продовження таблиці 1

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»	0,42	0,22	0,02	0,35
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара	0,10	0,09	0,74	0,60
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	0,59	0,53	18,40	19,54
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	0,38	0,41	3,33	6,99
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова	0,19	0,25	7,43	16,68
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»	0,01	0,02	0,52	0,54
Криворізький національний університет	0,14	0,16	0,23	0,68
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	0,10	0,11	5,22	6,35
Національний університет біоресурсів і природокористування України	0,11	0,10	0,77	0,15

У табл. 1 представлено результати публікаційної активності ВНЗ у виданнях, що входять до міжнародних баз даних.

Як бачимо, хоча опублікування статей у виданнях, що входять до наукометричних баз даних (Scopus, Web of science, для соціогуманітарних Scopus) створює низку переваг для кар'єри вченого, науково-педагогічні працівники більшості ВНЗ майже не публікують свої наукові праці у таких виданнях.

Позитивна динаміка спостерігається лише в окремих ВНЗ: Дніпропетровському державному інституті фізичної культури і спорту (у 2015 р. – 0,61 публікація у виданнях, що входять до науково-метричних баз даних на одного штатного працівника, у 2014 р. – 0,42 публікації), Київський національний торговельно-економічний університет (у 2015 р. – 0,42 публікації, у 2014 р. – 0,51 публікації), Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (у 2015 р. – 0,53 публікації, у 2014 р. – 0,59 публікації).

Як зазначає Т. Симоненко, глибинна причина істотних розбіжностей між науковим доробком українських учених і ступенем його представлення в бібліометричних системах корпорацій Elsevier і Thomson Reuters полягає в політиці цих корпорацій, спрямованій на спонукання науковців усього світу до опублікування результатів своєї дослідницької діяльності в певному колі англомовних журналів на комерційних засадах, тому «коефіцієнт корисної дії» заходів щодо включення української періодики в згадані системи не може бути значним [7]. Усе ж позитивною тенденцією є те, що в 2015 р. майже не було ВНЗ, які б не мали жодної статті у виданнях, що входять до наукометричних баз даних.

Щодо цитувань у виданнях, що входять до наукометричних баз даних, слід зазначити,

що безумовними лідерами за цим показником є великі ВНЗ. У 2015 р. серед ВНЗ до 1 000 НПП мали більш як одне цитування лише два заклади: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (1,62 цитування на одного штатного працівника) та Одеська національна академія харчових технологій (1,81 цитування). Водночас в окремих ВНЗ із чисельністю понад 1 000 НПП цей показник перевищував 10 цитувань на штатного працівника. Серед цих ВНЗ – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (у 2015 р. 19,54 цитувань на одного штатного працівника), Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (у 2015 р. 16,68 цитувань), Львівський національний університет імені Івана Франка (у 2015 р. 11,62 цитувань). Таким чином, проблема інтеграції вітчизняної науки в європейський і світовий дослідницький та освітянський простір через присутність у наукометричних міжнародних базах даних залишається досить актуальною.

Розвиток науки та наукових досліджень майже повністю залежить від стану фінансування фундаментальних і прикладних досліджень, витрат на підтримку науково-дослідних установ, підтримку наукових та науково-педагогічних працівників. Фінансування науки переважно здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Розглянемо, який обсяг фінансування із загального фонду бюджету отримують ВНЗ України для здійснення фундаментальних та прикладних досліджень (рис. 6).

У середньому на одного штатного працівника припадає фінансування із загального фонду: у ВНЗ із чисельністю до 200 НПП – 2,43 тис. грн., у ВНЗ із чисельністю 400–800 осіб – 2,82 тис. грн., у ВНЗ із чисельністю понад 1 000

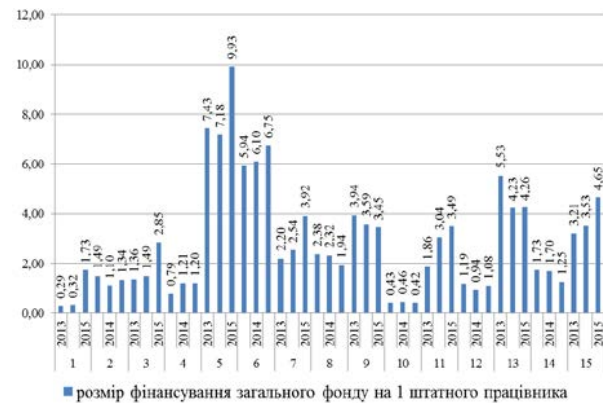
НПП – 6,39 тис. грн. У 2015 р. спостерігається скорочення фінансування майже всіх ВНЗ, що свідчить про певне згортання наукової діяльності закладів освіти. Виходячи із реалій стану і розвитку економіки України, не слід очікувати покращення стану фінансування науки з бюджету, що вимагає залучення недержавних джерел фінансування.

Висновки з цього дослідження. Проведений аналіз стану наукового потенціалу ВНЗ

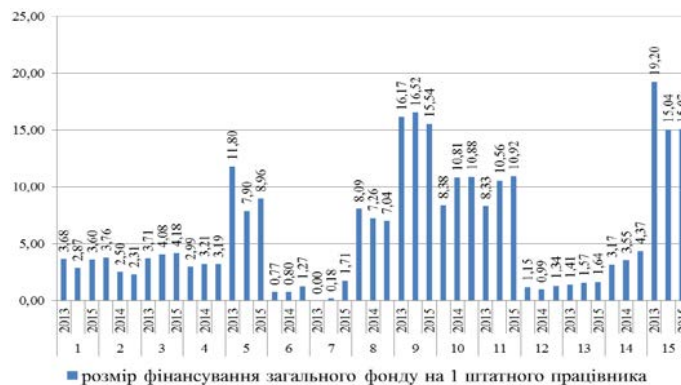

а) із чисельністю до 200 НПЗ

України свідчить як про наявність значного потенціалу у сфері наукових досліджень, так і про необхідність вирішення цілого комплексу проблем, пов'язаних із кадрами та фінансуванням науки. Важливим кроком для вирішення значної частини цих проблем є розроблення методики рейтингування наукової діяльності ВНЗ та пов'язані з нею заходи щодо додаткового фінансування найбільш перспективних ВНЗ.

б) із чисельністю 400–800 НПЗ

в) із чисельністю понад 1 000 НПЗ

Рис. 5. Розмір фінансування ВНЗ із загального фонду

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік: аналітична довідка. – К.: Український інститут науково-технічної і економічної інформації, 2016. – 198 с.
2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015/16 навчального року / Відповідальний за випуск О.О. Кармазіна. – К.: Державна служба статистики України, 2016 – 170 с.
3. Ясницька Н.І. Аналіз наукової діяльності ВНЗ України – проблеми та перспективи / Н.І. Ясницька // Ефективність державного управління. – 2014. – Вип. 41. – С. 157–164.
4. Татомир І. Науково-дослідна та інноваційна діяльність як успішні складові розвитку ВНЗ / І. Татомир // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 1(40). – С. 125–130
5. Мазаракі А. Інтеграція вітчизняної науки до світової через наукометричні бази даних / А.Мазаракі, Н. Прутьуєва, С.Мельниченко // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 6. – С. 5–13.
6. Бушуєв С.Д. Наукометричні бази: характеристика, можливості і завдання / С.Д. Бушуєв, А.О. Білощицький, В.Д. Гогунський // Управління розвитком складних систем. – 2014. – Вип. 18. – С. 145–152 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2014_18_26.
7. Симоненко Т. Бібліометричні системи Scopus і Google Scholar: сфери використання / Т. Симоненко // Бібл. вісн. – 2015. – № 2. – С. 10–13.